

Zwolse wayangdagen

Wayang-kulitvoorstellingen en workshops voor jong en oud

Periode: zaterdag 11 t/m zaterdag 18 juni 2016.

Locatie: theaterzaal van Theater Gnaffel te Zwolle.

Entree: Seringenstraat (achterzijde Oude Ambachtsschool).

Gedurende de Zwolse wayangdagen – een initiatief van het Poppenspe(e)lmuseum te Vorchten – worden vier bijzondere wayang-kulitvoorstellingen en twee workshops verzorgd door de bekende dalangs (poppenspelers) Ki Ledjar Soebroto en zijn kleinzoon Nanang Wicaksono uit Java/Indonesië. Veel van de door Ki Ledjar gemaakte wayang-kulitfiguren maken deel uit van internationale museumcollecties, waaronder die van het Poppenspe(e)lmuseum. Na het optreden is het mogelijk met de spelers over het spel van gedachten te wisselen. Inleiding, nagesprek en tolk: Hedi Hinzler.

Begeleiding workshops: Ki Ledjar Soebroto en Nanang Wicaksono (Yogyakarta), Hedi Hinzler (Leiden) en Otto van der Mieden (Poppenspe(e)lmuseum, Vorchten).

Avondvoorstellingen

Inleiding : aanvang **19.30 uur**.

Voorstelling: aanvang **20.00 uur**.

Tijdsduur wayangoptreden: plm. 60 minuten.

Zaterdag 11 juni: Wayang Revolusi

Vrijdag 17 juni: Wayang Willem

Zaterdag 18 juni: Wayang Diponegoro

Middagvoorstelling en activiteit voor jong en oud

Zondag 12 juni en woensdag 15 juni: Wayang Kancil

Workshop wayang karton voor de gehele familie (uitleg en gelegenheid tot het maken van een wayang-kulitschimfiguur): **13.30 tot 15.00 uur**.

Voorstelling: aanvang **15.30 uur**, einde **16.30 uur**.

Entree: vroegevogelkorting in voorverkoop/early bird tickets

Workshop of kindervoorstelling: € 5,00 p.p.

Workshop + bijwonen middagvoorstelling: € 8,50 p.p.

Avondvoorstelling, inclusief inleiding en thee met spekkoek: € 10,00 p.p.

Entreprijs aan de kassa Theater Gnaffel: + € 2,50 p.p.

N.B. Elke bezoeker ontvangt een **gratis toegangsbewijs** voor het bezoeken van de wayang-thema-expositie in het Poppenspe(e)lmuseum.

Reserveringen

Poppenspe(e)lmuseum. Tel.: +31(0)578-560239/631329 of info@poppenspelmuseum.nl.

Adres: Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten.

Openingstijden museum: wo., za. en zo. van 12.00 tot 17.00 uur. Reserveren noodzakelijk.

Inlichtingen: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/MailForm.html>.

Extra informatie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/pamflet157e.pdf> (vier wayang-kulitvoorstellingen, tekst Nederlands/Engels). Dit document op internet, zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/zwolsewayangweek.pdf>.

Wayang-kulitvoorstellingen Zwolse wayangdagen

Wayang Revolusi – Wayang Kancil – Wayang Willem – Wayang Diponegoro

Wayang kulit

Wayang kulit is een vorm van stokpoppen- en schimmenspel uit Indonesië. Deze theatervorm wordt gespeeld met kleurrijke, platte figuren die gemaakt zijn van leer (kult) van een buffel. Wayang-kultfiguren worden door de poppenspeler bewogen tegen een langwerpige speelscherm.

Wayang Revolusi

De ‘Wayang Revolusi’ ontstond in 1947 als een speciale variant van het traditionele Javaanse wayang-kulitspel. De bekendste personen in dit wayangspel over de politieke actie zijn de Nederlandse generaals Spoor en Van Mook, de Indonesische president Soekarno en vicepresident Mohammed Hatta.

Collectie en bruikleen: Poppenspe(e)lmuseum (Vorchten).

Wayang Kancil: een grappige familievoorstelling

In de wayang-kulitspelvorm ‘Wayang Kancil’ heeft het pientere dwerghertje Kancil de hoofdrol. Of het nu om olifanten, tijgers, krokodillen of mensen gaat, de kleine Kancil is ze allemaal te slim af.

Collectie en bruikleen: Pak Ledjar Soebroto (Yogyakarta).

Wayang Willem

Het wayang-kulitspel ‘Wayang Willem’ gaat over het leven van prins Willem van Oranje die in Delft werd vermoord. Veel belangrijke personen in zijn leven hebben een plek in de voorstelling gekregen, zoals de watergeuzen, koning Philips II, Louise de Coligny en Balthasar Gerards.

Collectie en bruikleen: Erfgoed Delft en Pier Terwen.

Wayang Diponegoro

In het wayang-kulitspel ‘Diponegoro’ gaat het om de islamitische prins Diponegoro in zijn strijd tegen de Hollandse overheersing, de zogenoemde Java Oorlog (1825-1830). Diponegoro – de ‘Willem van Oranje’ van Indonesië – is een van de eerste sleutelfiguren van het beginnend nationalisme in het voormalige Nederlands-Indië.

Collectie en bruikleen: Pak Ledjar Soebroto (Yogyakarta).

Zwolve wayang week

Wayang Revolusi – Wayang Kancil – Wayang Willem – Wayang Diponegoro

Wayang kulit performances and workshops for young and old

Period: Saturday 11 June to Saturday 18 June 2016.

Location: the auditorium/theatre of 'Theater Gnaffel' in Zwolle.

Entrance: Seringenstraat (at the rear side of the Oude Ambachtsschool).

During the 'Zwolve wayang week' – an initiative by the Puppetry Museum/Poppenspe(e)lmuseum – four special wayang kulit performances and two workshops will be given by the well-known *dalangs* (puppeteers) Ki Ledjar Soebroto and his grandson Nanang Wicaksono from Java. Supervision of the workshops: Ki Ledjar Soebroto and Nanang Wicaksono (Yogyakarta), Hedi Hinzler (Leiden) and Otto van der Mieden (Puppetry Museum, Vorchten).

Known for their virtuosity and innovative play, Ki Ledjar Soebroto and Nanang Wicaksono are among the best puppeteers from Indonesia. Many of the wayang kulit figures created by Ki Ledjar have been integrated into international museum collections, including the collection of the Puppetry Museum in Vorchten, in the Dutch province of Gelderland. Nanang is currently in the process of specialising himself in producing wayang animation films. For more information about these two puppeteers, please refer to: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/cvLedjarNanangHedi.pdf>. Also refer to: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/Wayang.aspx> (a wide range of informative and educational documents about wayang. Texts: in Dutch/English).

Evening performances

Introduction by Hedi Hinzler: start 7.30 p.m.

Performance: start 8 p.m.

Duration of the wayang performance: about 60 minutes.

Saturday 11 June: Wayang Revolusi

Friday 17 June: Wayang Willem

Saturday 18 June: Wayang Diponegoro

Afternoon performance and DIY activities for young and old

Sunday 12 June and Wednesday 15 June: Wayang Kancil

Workshop for the whole family (instructions on how to create a wayang kulit shadow figure and an opportunity to create one): 1.30 p.m. to 3 p.m.

Performance: start 3.30 p.m.

Admission: early bird tickets

Workshop or children's performance: € 5.00. Workshop + admission to children's performance: € 8.50. Evening performance, including introduction and a cup of tea with a slice of *spekkoek* (a Dutch-Indonesian layered cake): € 10.00.

Ticket price at the theatre desk: + € 2.50 extra p.p.

N.B. Cash only. Credit/debit card payments not possible. Each visitor receives a free admission ticket to the wayang exhibition in the Puppetry Museum.

Reservations: +31(0)578 560239, or info@poppenspelmuseum.nl.

Poppenspe(e)lmuseum/Puppetry Museum
Kerkweg 38, 8193 KL Vorchten, The Netherlands.
Tel.: +31(0)578 560239/+31(0)578 631329.

Museum opening hours: Wed, Sat and Sun from noon to 5 p.m. Reservation is required.

Wayang kulit performances

Wayang Revolusi – Wayang Kancil – Wayang Willem – Wayang Diponegoro

Wayang kulit

Wayang kulit is a form of rod puppet and shadow play from Indonesia. This type of theatre makes use of colourful, jointed flat figures that are made from buffalo hide (*kulit*). The puppeteer (*dalang*) moves the wayang kulit figures against an elongated shadow play screen.

Wayang Revolusi

The ‘Wayang revolusi’ originated in 1947 as a special variant on traditional Javanese wayang kulit performances. Well-known characters in this wayang performance of police action include Dutch generals Spoor and Van Mook, the Indonesian President Sukarno, and Vice President Mohammed Hatta.

Wayang Kancil: a jolly family performance

In this form of wayang kulit, the clever tiny mouse-deer Kancil plays a leading part. Whether it involves elephants, tigers, crocodiles or people, little Kancil outsmarts them all.

Wayang Willem

The ‘Wayang Willem’ wayang kulit performance is about the life of William I, Prince of Orange, who was murdered in the Dutch city of Delft. Many important people from his life have been included in the performance, such as the Sea Beggars (*watergeuzen*), King Philip II, Prince William’s fourth wife – Louise de Coligny, and Balthasar Gerards, who killed William on 10 July 1584.

Wayang Diponegoro

The wayang kulit performance ‘Diponegoro’ is about the fight against Dutch rule led by Islamic Prince Diponegoro during the Java War – or Diponegoro War – that was fought in Java between 1825 and 1830. Diponegoro – the ‘William of Orange’ of Indonesia – is one of the first key figures of upcoming nationalism in the former Dutch East Indies.

Extra information: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/pamflet157e.pdf>.
See also: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/zwolsewayangweek.pdf>.

Wayang-kulitvoorstellingen

Wayang Revolusi – Wayang Kancil – Wayang Willem – Wayang Diponegoro

Wayang kulit

Het Indonesische woord wayang omvat poppenspel (*golek*), schimmenspel (*kulit*), maskerspel (*topeng*) en dans (*wong*). Wayang kulit is een theatervorm uit Indonesië en Maleisië. Het spel wordt gespeeld met kleurrijke, platte figuren die in Java gemaakt zijn van leer (*kulit*) van de karbouw, een Aziatische buffel. In Bali wordt hiervoor het leer van een koe (*sapi*) gebruikt. De poppen zijn aan beide zijden beschilderd en vaak versierd met een rijk patroon van gaatjes, waar het licht doorheen kan schijnen. Het is stokpoppenspel en schimmenspel tegelijkertijd.

Wayang-kulitfiguren worden door de dalang (poppenspeler) bewogen tegen een langwerpig speelscherm (*kelir*), dat gewoonlijk wit met een rode rand is. Tussen de poppenspeler en het scherm brandt een lamp (*blencong*). Onder aan het scherm ligt de stam van een bananenplant. Daarin worden de figuren geprikt die niet in actie zijn: de goede partij rechts (gezien vanuit de dalang), de kwade links. Aan de kant van de dalang zie je de poppen in werkelijkheid en in kleur, aan de andere kant zie je alleen de schaduw van de figuren.

Wayang Revolusi

De ‘Wayang Revolusi’ ontstond in 1947 als een speciale variant van het traditionele Javaanse wayangspel. In een tijd waarin media als radio en televisie nog niet algemeen waren, was het populaire wayangspel hét middel om grote groepen te bereiken met de boodschap van de revolutie. De toeschouwers konden zich gemakkelijk verbinden met de herkenbare (standaard)karakters van de goede helden en hun kwade tegenstanders. De hoofdrolspelers in de wayang revolusi zijn politici en de militairen van de twee partijen die elkaar bestreden in de onafhankelijkheidsstrijd. De bekendste personen zijn de Nederlandse generaals Spoor en Van Mook, de Indonesische president Soekarno en vicepresident Mohammed Hatta.

De wayang-kulitfiguren zijn speciaal voor het Poppenspe(e)lmuseum gemaakt door Pak Ledjar Soebroto, de grootvader van Nanang Wicaksono. Het bijzondere van deze speelset is, dat de poppen de ‘echte’ gezichten hebben van de personen die een rol speelden in de politieke actie (oorlog). Deze stijl heet wayang wajah, hetgeen ‘echte gezichten wayang’ betekent.

Wayang Kancil

De wayang-kulitspelvorm met het dwerghertje Kancil is ontstaan in de eerste helft van de twintigste eeuw. De verhalen zijn gebaseerd op fabels waarin de pientere Kancil de hoofdrol speelt. Of het nu om olifanten, tijgers, slangen, krokodillen of mensen gaat, de kleine Kancil is ze allemaal te slim af.

Dalang/poppenspeler en maker Ledjar Soebroto introduceerde deze vorm van wayang speciaal voor kinderen. Hij ontwerpt de poppen en maakt zelf de verhalen. Zijn doel is om in gewoon Javaans gemakkelijk te begrijpen voorstellingen te maken voor jongeren, als voorbereiding op de ‘echte’ wayangvoorstellingen met ‘klassieke’ teksten.

De wayang-kulitfiguren zijn naar voorbeeld van echte dieren gemaakt.

Nanang Wicaksono maakte de foto's. Pak Ledjar Soebroto tekende ze na en maakte de poppen.

Wayang Willem

Het wayang-kulitspel 'Wayang Willem' gaat over het leven van stadhouder-prins Willem van Oranje/Willem de Zwijger (1533-1584) die in Delft werd vermoord. Alle belangrijke personen in zijn leven hebben een plek in de voorstelling gekregen, zoals zijn echtgenote Louise de Coligny, de watergeuzen, koning Philips II en Balthasar Gerards.

Het is een boeiende en verrassende voorstelling over het leven van onze Vader des Vaderlands. Het publiek moet niet verbaasd zijn als de oud-Hollandse Jan Klaassen en zijn vrouw Katrijn hun opwachting maken tijdens het optreden.

De poppen en het wayangverhaal zijn in 2008 gemaakt voor voorheen Museum Nusantara. De première vond plaats in Museum Prinsenhof te Delft. Voor de realisatie van de wayang-kulitfiguren hebben Ledjar en Nanang diverse afbeeldingen van schilderijen en gravures uit de tijd van de stadhouder-prins Willem van Oranje als uitgangspunt genomen. Deze stijl van wayang kulit heet wayang wajah: 'wayang met een menselijk gezicht'.

Wayang Diponegoro

In het wayang-kulitspel 'Diponegoro' gaat het om de strenggelovige islamitische prins Diponegoro (1785-1855) in zijn vrijheidsstrijd tegen de Nederlandse overheersing, de zogenoemde Java Oorlog (1825-1830). Diponegoro – de 'Willem van Oranje' van Indonesië – is een van de eerste sleutelfiguren van het beginnend nationalisme in het voormalige Nederlands-Indië. Zijn opstand werd gevoed door zowel religieuze (pan-islamitische) als nationalistische motieven. De vrome moslim Diponegoro had de overtuiging, dat hij door Allah was aangewezen om een opstand te leiden tegen de ongelovige en koloniale overheersers. Zo ontstond er een – in de ogen van de Javanen – heilige oorlog, waarbij iedereen zich moest aansluiten, zowel de adel als de boeren.

Aanleidingen voor deze oorlog waren divers. Er speelde al enige tijd een opvolgingskwestie aan het hof van Djokjakarta/Yogyakarta, een gebied op Java dat door plaatselijke vorsten werd geregeerd. Het Nederlandse gouvernement had toezeggingen aan Diponegoro gedaan, maar maakten deze niet waar toen de opvolging nabij was. Maar er was meer aan de hand, de Javaanse adel werd zonder vorm van overgang niet meer toegestaan geld te innen voor de verhuur van hun landerijen, een privilege dat nog door gouverneur generaal Daendels was ingevoerd. Die landverhuur had eerder nadelige gevolgen voor de bevolking gehad, maar door de regeling nu abrupt af te breken leden de vorsten schade. Een derde aanleiding die dikwijls wordt genoemd had te maken met aanhoudende droogte met misoogsten en onrust onder de bevolking tot gevolg.

Het Javaanse leger gebruikte guerrilla-tactieken, vol verrassingsaanvallen. Dat mocht niet helpen. Diponegoro dreigde het onderspit en wilde onderhandelen over vrede. Ondanks een vrijgeleide werd hij door de opperbevelhebber van het Nederlandse leger luitenant-generaal Hendrik Merkus baron De Kock en luitenant-generaal Van Geen gevangen genomen en verbannen naar Makassar op het eiland Celebes.

In 1837 werd Diponegoro bezocht door Prins Hendrik (zoon van koning Willem II) die hem een trotse man noemde, die door 'verraad' in handen van de Nederlanders was gekomen. Diponegoro vulde zijn dagen met het schrijven van zijn levensverhaal/memoires en het kalligraferen van teksten uit de Koran.

De Java Oorlog heeft – afgezien van de grote verwoestingen – aan meer dan 200.000 Javanen en 8.000 Europese soldaten het leven gekost. De politieke gevolgen waren duidelijk: de macht van de Javaanse adel was tot in de volgende eeuw gebroken.

Diponegoro wordt door de Indonesiërs beschouwd als de eerste en grootste nationale held van de strijd tegen de Hollandse onderdrukkers.

Het verhaal en de poppen zijn op verzoek van de Javaanse kunstschilder-verzamelaar Nasirun gemaakt door Ledjar Soebroto. De eerste voorstelling vond plaats in 2013 in het Goethe-Instituut te Jakarta. Ledjar en zijn kleinzoon Nanang bestudeerden Hollandse kleren, kragen, schoenen, haardracht etc. uit het begin van de negentiende eeuw en verwerkten deze in de wayang-kultfiguren. Een inspiratiebron was ook een schilderij van Raden (adellijke aanspreektitel) Saleh (1811-1880) genaamd 'Penangkapan Diponegoro'/'Gevangenneming van Diponegoro' (1857). Dit schilderstuk in Europese stijl (Romantiek) was weer gebaseerd op het schilderij 'De onderwerping van Diepo Negoro aan luitenant-generaal baron De Kock' van Nicolaas Pieneman uit 1835. In het schilderij van Pieneman is sprake van Arabisch aandoende kleding. Saleh toont het volk in traditionele Javaanse klederdracht.

In de wayangvoorstelling worden de strijders van beide partijen gesymboliseerd door dieren: de buffel stelt het Javaanse leger voor, een leeuw de Hollandse tegenpartij. Tussen de bedrijven door geven de punakawan (clowns in een wayangspel) als intermezzo commentaar op de gebeurtenissen.

Het doel van de voorstellingen van Ledjar is, dat deze kunnen dienen als introductie in de geschiedenis van Java voor het onderwijs in Indonesië. Nanang Wicaksono heeft de rol van zijn vader overgenomen. Als dalang wordt hij nu geassisteerd door zijn grootvader Ki Ledjar Soebroto.

Tekst: Otto van der Mieden, met dank aan Hedi Hinzler. Poppenspe(e)lmuseum, Vorchten (2016).

Afbeeldingen: president Soekarno [1]; Jatayu, Garuda: mythische vogel [2]; Diponegoro [3]; Kancil het dwerghertje [4]; Spekkoek-etende Semar. Javaanse clown met het gezicht van Poppenspe(e)lmuseumdirecteur Otto van der Mieden. Illustratie: Elsje Zwart [5]; Willem van Oranje [6] en de oud-Hollandse Jan Klaassen [7]. Realisatie wayang-kulitfiguren: Ki Ledjar Soebroto, Yogyakarta/Java/Indonesië. Collectie Poppenspe(e)lmuseum [1, 2, 4, 5 en 7]. Collectie Nusantara, Erfgoed Delft [6].

1 2 3
4 5 6
7